Turkish Studies
Language / Literature
Volume 13/20, Summer 2018, p. …-…
DOI Number: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13590
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi
Received/Geliş: Mayıs 2018 **Accepted/Kabul:** Eylül 2018
Referees/Hakemler: Dr. Öğr. Üyesi Serdar BULUT

This article was checked by iThenticate.

MANZUM OLARAK YAZILMIŞ İKİ TEZKİRE ÖRNEĞİ: ÜSKÜDARLI HASÎB'İN *SİLKÜ'L-LE'ÂL-İ ÂL-İ 'OSMÂN* ADLI ESERİNİN TEZKİRE KISMI VE GÜFTÎ'NİN *TEŞRÎFÂTÜ'Ş-ŞU'ARÂ* ADLI ESERİ

Zeynep DİNÇER BERDİBEK[*]

ÖZET

Klâsik Türk Edebiyatında manzum tezkire geleneğinin eldeki tek müstakil örneği Güftî'ye aittir. Güftî, 17.yy.da *Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ* adlı eseriyle şairlere dayalı biyografik bilgileri manzum bir şekilde anlatmış; ancak bu anlatım biçimi çok rağbet görmemiştir. Bu türün ikinci örneği 18. yy.'da Üsküdarlı Hasîb'in *Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osmân* adlı eseriyle karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu metin, Gelibolulu Âli'nin *Künhü'l-Ahbâr*'ına benzer bir şekilde bir tarih kitabı olarak düzenlenmiş; eserin yalnızca bir bölümünde tezkireye yer verilmiştir. Müstakil olmasa da manzum olarak kaleme alınan bu eserde şairler, Gelibolulu Âli'de görüldüğü gibi dönemin padişahlarına göre tasnif edilmiştir. Yıldırım Beyazıt, I. Mehmet, Sultan Murat ve Fatih Sultan Mehmet olmak üzere dört padişah döneminin şairleri ele alınmış ve burada 56 isim üzerinde durulmuştur. Güftî'de ise kendisi dâhil toplam 106 şair bulunmaktadır. Manzum tarzda metin yazmaya bakıldığında bunun dönemin çok yaygın bir geleneği olmasa da Güftî'nin kendi üslûp özelliği olduğu anlaşılmaktadır. Zira yazar diğer eserlerini de manzum olarak kaleme almıştır. Bu anlatım biçimiyle farklılığını ortaya koyan Güftî'yi ve kendisinden sonraki yüzyılda aynı tarzı tercih eden Hasîb'i incelemek gerekir. Öyle ki her iki yazarın eseri de; Klasik Türk Edebiyatında şuana kadar manzum olarak kaleme alınan tek örneklerdir.

Böylece söz konusu çalışmada, Üsküdarlı Hasîb'in *Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osmân*'ının tezkire kısmı ve Güftî'nin *Teşrîfâtü'ş-Şu'âra* adlı eserleri nazım şekli, beyit sayısı, metinlerde yer alan şairler, eserlerin dil ve üslûp özellikleri başta olmak üzere pekçok açıdan mukayese edilecek ve her iki eserin ortak özellikleri örnekler aracılığıyla değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Üsküdarlı Hasîb, Güftî, Tezkire, Manzum, Şair

[*] Arş. Gör. Dr, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı, El-mek: zeynepdincer12@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-3650-3852

TWO EXAMPLE OF POETIC TEZKİRE: THE BOOK OF ÜSKÜDARLI HASÎB NAMED AS *SİLKÜ'L-LE'ÂL-İ ÂL-İ 'OSMÂN* AND THE BOOK OF GÜFTÎ NAMED AS *TEŞRÎFÂTÜ'Ş-ŞU'ARÂ*

ABSTRACT

In Classical Turkish Literature tezkire tradition, the only verse of poetic sytle is belongs to Güftî. Güftî, in his book of Teşrîfâtü'ş - Şu'arâ mentioned about the poets biographical information as poetic sytle in the 17th century, but this style had not been popular. After the 18th century, Üsküdarlı Hasîb, in his book of Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osmân also used poetic style. This book has a similarity with the history book of *Künhü'l-Ahbâr, which is written by* Gelibolulu Âli.

Silkü'l-Le'âl-i Âl-i Osmân as actually a book of history, include tezkire. Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osman; was also classified according to the periods of sultans like Gelibolulu Âli's Künhü'l-Ahbâr. In other words, the poets were categorized as if they lived in the period of the sultan. The poets in Hasîb were discussed during the period of four sultans, namely Yıldırım Beyazıt, I. Mehmet, Sultan Murat and Fatih Sultan Mehmet. Hasîb emphasized 56 names here. When we look at Güftî, there are 106 poets.

The works of Güftî and Hasîb are only two of them, which have been written in verse so far. And only one of them was designed as a complete book of book. The other contains only the poets part of a work.

In this context, in the study, it is planned the compraision of Güftî's book of Teşrîfâtü'ş - Şu'arâ and the book of Silkü'l - Le'âl -i Âl-i 'Osmân, which is written by Üsküdarlı Hasîb so that the two works in verse qualifications will be evaluated in terms of the poets that taken as example and their styles.

Key words: Üsküdarlı Hasîb, Güftî, Tezkire, Poetic Sytle, Poet

STRUCTURED ABSTRACT

When we look at the historical journey of Ottoman literature, it is seen that the tezkire's are an important source. These works can be written about a certain writer, poet, craftsman or historian. When we look at the historical journey of Ottoman literature, it is seen that the tezkires are an important source. These works can be written about a certain writer, poet, craftsman or historian. Generally, tezkire's about poems, are written in verse of poetry, prose or poetry-prose mixed. Generally, in tezkire's after giving information about the poets and later examples from their poems are given. The information section, which is mentioned from their life, art and works, is written in the form of prose in most of the manuscripts. Poetry samples of poems are poetical style. For that reason, these works is written both sytle(prose and poetic expression). In some tezkires are not written in poetical form. There is only one study, is totally included poetical form. This is the work of Güftî, the author of the article called

Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ in the 17th century. Writing in this style have not been populer in the 17th century or later centuries. However, in the 18th century, Üsküdar Hasîb; Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osmân with his work puts forth the second example of this form. The main difference between the two works; Hasîb's entire work is not a tezkire. Only a part of the work is in this form. As such, Hasîb; has produced a work similar to the Künhü'l-Ahbâr of the famous historian Gelibolulu Ali. So, in fact, Silkü'l-Le'âl-i Âl-i Osmân as actually a book of history, include tezkire. Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osman; was also classified according to the periods of sultans like Gelibolulu Âli's Künhü'l-Ahbâr. In other words, the poets were categorized as if they lived in the period of the sultan. The poets in Hasîb were discussed during the period of four sultans, namely Yıldırım Beyazıt, I. Mehmet, Sultan Murat and Fatih Sultan Mehmet. Hasîb emphasized 56 names here. When we look at Güftî, there are 106 poets.

The works of Güftî and Hasîb are only two of them, which have been written in verse so far. And only one of them was designed as a complete book of book. The other contains only the poets part of a work. Considering why this different narrative form is not preferred by the authors of other dissertations, different views can be made on this issue. For example, this period, which was not liked by Güftî, could have found him a follower because of the personality of the poet. Or the authors may give more importance to the meaning of the text rather than the shape properties. Or a poetic style of transferring information to other authors may have appeared as a difficult method. On the other hand, even though the exact answer to the authors can not be said, it can be seen from the other works of Hasib and Güftî that Güftî wrote all his works in poetical style. All the works written by Hasib with exception of one are this kind. In other words, writing the verse type is the priority of both names.

In this direction, the dissertation part of the Silkü'l-Le'âl-i Âl-i Osmân of Üsküdarlı Hasîb and Güftî's *Teşrîfâtü'ş-Şu'âra peotical style, compared due to* the number of verses, the poets in the texts, literuatual and style characteristics. In addition, the common features of both works were evaluated through examples.

In the Teşrîfâtü'ş-Şu'âra; the sections of Mukaddime, Sebeb-i Te'lif, Târif-i İtibâr-ı Rûm, Şikâyet-i Evzâ-ı Rûm *just introduced the poets.* In the Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osmân sections constitutes from Süleyman Şah to Fatih (from 1 to 189) and section from Süleyman Şah to Fatih (from 189 to 466). In the text, each period of the sultan is divided into its own sections and at the end of each period the poets of the time are described. During each period of sultanate; the death of the sultan, birth, personality, children, wars, advice and letters, statesmen, military and political events, scholars and clergy and poets are part of another section.

The language of *Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ* is very ornamented and heavy. In the text, foreign words and long phrases are frequently used. Work the mausoleum aruz of *fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün* in the form mesnevi. Most of the times, there are heavy and ugly discourses in evaluating poets. Although the Arabic and Persian words are used intensively, the language is understandable. The work was written with the mausoleum of aruzun *mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün* All of the work is completely poetical, except for the text on the edge

of the page. Kaside written in form of prose. Occasionally there are difficulties and some defects in the use of aruz.

As a result, in addition to a formal similarity in both works, too many common features do not draw attention. Güftî, both the difference between the poets it dealt with as well as the writing of a poetry earlier in the form of a versatile style has shown a very unique attitude. In addition, the poets dealt with are contemporary and do not neglect to mention him in this assembly. So we have the opportunity to get to know him with his own words. Hasîb's work; In terms of content and plan, is likened to Künhü'l-Ahbâr of Âli Gelibolulu. The poets considered do not differ. Hasîb exhibited his difference in a particularly formal way and wrote his work in verse. The hicv and hezl style of Güftî makes it quite different. Both of them do not have common poets. The way the texts are handled is also different. Moreover, the work of Hasîb is not only a tezkire; it is also a comprehensive Ottoman history. Based on all these, it is noteworthy that the works in question are original and important studies.

Key words: Üsküdarlı Hasîb, Güftî, Tezkire, Poetic Sytle, Poet

Giriş

Bir tür edebiyat tarihi, şiir antolojisi, yazar veya şairler sözlüğü ya da biyografi kitabı olarak tanımlanan tezkireler; şairlerin eserleri, kişilik özelliği, yaşamı ve sanatı hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Ayrıca dönemin edebî zevki ve kültürel birikimini tanıtması yönüyle de temel kaynaklar niteliğindedir. Türk edebiyatında ilk örneği Ali Şir Nevaî tarafından verilen bu eserler, zamanla asırlar boyu devam eden bir geleneğe dönüşmüştür. Ele alınan şairler, anlatım tarzı, üslûp, coğrafya gibi pekçok açıdan değerlendirilebilecek bu geleneğin ürünleri anlatım biçimi açısından mensur, manzum-mensur ve manzum olmak üzere üç farklı türde değerlendirilebilir.

Yazar hakkında nesre dayalı bilgi veren, şiir örneklerine hiç yer vermeyen tezkireler mensur; şairlerin şiirlerine yer verip mensur olarak yazılanlar manzum-mensur; metnin tamamında kafiye, redif ve vezin kullanarak şiir üslûbundan yararlananlar ise manzum tezkireler olarak tasnif edilebilir. Metinlerin büyük bir kısmı şairlerin şiir örneklerine de yer verdiği için manzum mensur karışıktır. Yalnızca manzum olarak yazılan ve şuana kadar bilinen tek müstakil eser, Güftî'nin *Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ*'sıdır. Çok rağbet bulmayan bu yazma biçimine 18. yy.'da müstakil olmasa da yeni bir eser daha dâhil olur: Üsküdarlı Hasîb'in *Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osmân* adlı eserinin tezkire kısmı. Bu iki eser kendi döneminde ve sonrasında Klasik Türk Edebiyatı sahasında yazılmış tek manzum tezkire örnekleridir. İki yazara ve eserlerine daha detaylı bakmak gerekirse;

Edirneli Güftî, 17.yy'da yaşamış bir divan şairi ve tezkire yazarıdır. Hakkında çok fazla bilgi bulunmayan şairin asıl adı Ali'dir. Doğum tarihi bilinmemekle beraber 1677'de öldüğü belirtilmektedir. (Yılmaz, 2001: 14) Tahsilini Edirne'de tamamlayan Güftî, müderrislik ve kadılık mesleklerine girmiş; Şeyhü'l-İslâm Bahayî'den büyük destek görmüştür. Onun, zamandan ve varolan durumdan sürekli yakındığı, ömrü boyunca çok kıymet görmediği yani rahat bir hayat süremediği kendisi tarafından tezkiresinde anlatılmaktadır:

Kimseden kimseye hîmâyet yok

Ya'ni dünyâda ehl-i himmet yok (Yılmaz, 2001:204)

Şairin kişiliğine ait elimizde çok az bilgi yer almaktadır. Kaynaklar, onun hezl ve istihfaf tarzında yazdığını belirtmekte, o da kendisini bu tanıma uygun olarak şu şekilde anlatmaktadır: *Meclîs-i âlemin herze-güftârıdır. Bir rind-i hâne-berdûştur. Yâve-perver bir şâirdir. Köhne söyler,*

amma yenilik gösterir. Şiiri hezeyândır. Fakat sühan-şinâs bir şahıstır. Hâtem O'nun söz dilencisidir. (Yılmaz, 2001:23) Güftî, sonrasında bunlardan vazgeçerek sözlerini şaka amaçlı söylediğini belirtir.

Edebi kimliğine bakıldığında Güftî'nin çok başarılı bir şair olduğu dikkati çekmez. Bununla birlikte asıl başarısını gazellerinde gösterdiği anlaşılmaktadır. Şairin *Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ'*nın dışında *Dîvan, Zafernâme, Hilye-i Güftî, Gamnâme, Şâh u Dervîş* ve *Zellenâme* adlı eserleri vardır. Bunlardan kısaca söz etmek gerekirse:

Dîvân: Az sayıda yazması bulunan eserde; 8 mesnevî, 76 kasîde, 7 tahmîs, 28 kıt'a, 2 müfred, 1 muhammes, 269 gazel, 12 tarih, 113 rübâî, 1 na't, 3 terkîb-i bend, 1 müseddes ve 646 beyitlik mesnevî nazım şekliyle yazılmış bir *Zafernâme* mevcuttur. Kâşif Yılmaz tarafından doktora tezi olarak çalışılmıştır.

Hilye-i Güftî: İki bölümden oluşan eserin ilk bölümü, Hasan ve Hüseyin'in hilyesi, ikinci bölümü ise Aşere-i Mübeşşere'nin hilyesinden müteşekkildir. Eser, Mustafa Arslan tarafından tanıtılmıştır.

Gam-nâme: Manzum tarzda yazılan eser bir şikayetnâmedir. Cahil ve ahlâksızlara rağbet edilen bir devrin şikayetnâmesi olarak tanıtılan metin, Enver Acar ve Asuman Bayram tarafından yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır.

Şâh u Dervîş: Mesnevi nazım şekliyle yazılmış; Murat Umut İnan ve Teymur Erol tarafından yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır.

Zellenâme: Küçük bir mesnevi olduğu belirtilen eserin hezl-âmîz bir mahiyette olduğu söylenmektedir.

Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ: Dört nüshası bulunan şair tezkiresinde, toplam 106 şair yer almaktadır. Kâşif Yılmaz tarafından çalışılmıştır.

Görüldüğü gibi Güftî'nin tüm eserleri manzum tarzda kaleme alınmıştır. Dolayısıyla tezkiredeki bu yazma biçimi o döneme kadar edebiyatımızda yeni ve farklı olsa da Güftî'de hiç de öyle değildir. O, ifade etmek istediklerini zaten yalnız manzum tarzda anlatmakta, bunu kendisinin bir üslup özelliği olarak yansıtmaktadır. Ayrıca karakter yapısı değişikliğe ve yeniliğe de açık görünmektedir. Dolayısıyla döneminde manzum tezkire yazılmamasına rağmen Güftî'nin eserini neden bu şekilde yazdığı biraz da bununla açıklanabilir. Bununla birlikte şairin bir farklılık yaratma isteği, nesrini nazma göre başarılı bulmayışı, manzum tarzın nesre göre daha çok revaç görmesi, manzum olarak kaleme alınan ürünlerin akılda daha kalıcı olması gibi nedenler de düşünülebilir.

Peki şairin çağdaşı ve ondan sonraki tezkire yazarları neden bu yöntemi tercih etmemişlerdir? Söz konusu yöntemde vezin gibi zorlukların varlığı, bazı tezkire yazarlarının eserlerinde şekilden çok içeriği ön planda tutmak istemeleri veya Güftî'nin hezl-âmîz ve hatta küfre yakın üslûbuyla çağdaşları arasında sevilmeyişi bu sebeple de onun başlattığı bir yöntemin devam ettirilmek istenmeyişi akla gelen yanıtlar arasındadır.

Döneminde Mü'minzâde lakabıyla bilinen Hasîb, bir başka manzum tezkire yazarıdır. 1690'lı yıllarda Bursa'da doğduğu tahmin edilen ve asıl adı Ahmed olan şair, Hâsib veya Hasîb mahlasını kullanmış ve pek çok tezkiredeki bilgiler doğrultusunda 1752'de vefat etmiştir. [1]

Küçük yaşta medrese eğitimine başlayarak, dönemin ünlü âlimlerinden ders almış; medrese eğitimini tamamladıktan sonra da Bursa'nın tanınmış müderrislerinden Süleyman Efendi'ye intisap etmiştir. Bir süre sonra mülâzım olarak çeşitli medreselerde ve mevleviyetlerde görev yapan şair ve

[1] Konu ile ilgili bilgi için bkz. Osmanlı Müellifleri, Tuhfe-i Nâ'ilî, Tezkire-i Hâtimetü'l-Eş'âr, Tekmiletü'ş-Şakâik.

nâsir Hasîb'in tarih ve edebiyat bilgisi de iyi durumdadır. Ayrıca Arapça da bilmektedir. Onu tanımlamak için şu sıfatlar kullanılmıştır: *lisân-ı tasavvufa vâkıf, ârif, mütevekkil, letâyif ü mazmûna mâil, pür-gû tabî'at, sad-derûn* (Râmiz Tezkîresi s.76)

Hasîb'in eserleri şunlardır:

Dîvân: Elde bulunmayan eserinin mürettep olduğu belirtilmektedir.

Miyâhiyye: Bursa'da olan suların adlarını, yararlı ve yararsız yönlerini anlatan bir manzumedir. Süleyman Eroğlu tarafından tanıtılmıştır.

Ravzatü'l-Küberâ: 1703 Edirne Vakası'nı konu alan mensur bir eserdir.

Dergeh-nâme: İstanbul'da bulunan 97 tekkeyi manzum olarak anlatmıştır.

Mecmû'a-i Tevârîh: Hasîb'in Hekimoğlu Ali Paşa'nın sadarete atanmasıyla ilgili olarak söylenen manzumeleri derlediği bir eserdir.

Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osmân: Manzum bir Osmanlı tarihi olmanın yanı sıra tezkire bölümünü de ihtiva eden bir eserdir. (Coşkun, 2002:8-10)

Hasîb'in yazdığı eserlere bakıldığında onun yalnızca *Ravzatü'l-Küberâ'*sını mensur tarzda yazdığı; bu eserin dışındaki tüm çalışmalarını manzum olarak kaleme aldığı dikkati çekmektedir.

Şairin *Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osmân* adlı eseri, yaklaşık on sekiz bin beyitten müteşekkildir. Bu kadar büyük bir tarih kitabı ve şairler tezkiresinin manzum olarak yazılması dikkat çekicidir; ancak eserlerinden anlaşılacağı gibi Hasîb de manzum tarzı daha çok benimsemiştir. Ayrıca tarih metinlerinin manzum olarak yazılması o dönemde yeni değildir. Daha önce Enverî, Hadîdî, Sarıca Kemâl, Ahmedî gibi isimler manzum birer Osmanlı tarihi yazmıştır. Tezkirenin manzum olarak yazılması fikri de öncesinde Güftî ile uygulanmıştır. Bu örnekler dâhilinde Hasîb; Gelibolulu Âli'nin *Künhü'l-Ahbâr*'ını kaynak alarak yazdığı belirtilen (Coşkun, 2002: 17) eserinde şekilsel bir farklılık ortaya koymak istemiş olabilir.

Bu bağlamda Güftî'nin *Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ'*sı ve Hasîb'in *Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osmân*'ının tezkire kısmını şekil ve içerik açısından şu aşamalarda değerlendirmek mümkündür:

Manzum Tezkireler	
Güftî'nin *Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ'*sı	Hasîb'in *Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osmân*'ı

Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ: Eserin 3'ü İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, 1'i de Millet Kütüphanesinde olmak üzere toplam dört nüshası bulunmaktadır.

Eser, şu bölümlerden oluşur:

-Mukaddime

-Sebeb-i Te'lif

-Târif-i İtibâr-ı Rûm

-Şikâyet-i Evzâ-ı Rûm

-Şairlerin tanıtıldığı bölüm.

Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osmân: Eserin Süleymaniye Kütüphanesinde 1, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde de 2 yazma nüshası vardır. Kitap; mukaddime, sebeb-i te'lif ve metin bölümlerinden oluşmaktadır.

Metin, iki temel döneme ayrılmıştır:

-Süleyman Şah'tan Fatih'e kadarki dönemin anlatıldığı bölüm(1-189'a kadar)

-Süleyman Şah'tan Fatih'e kadarki dönem (189b'den 466'ya kadar)

Metinde her padişah dönemi kendi içerisinde bölümlere ayrılmakta ve her dönemin sonunda zamanın şairleri anlatılmaktadır. Her padişah döneminde;

-Zamanın sultanının ölümü, doğumu, kişiliği,

-Çocukları,

-Savaşları, nasihat ve mektupları,

-Devlet adamları,

-Askerî ve siyasî olayları,

-Âlimler ve din adamları,

-Şairlerin tanıtıldığı bölüm yer alır.

XVII. yüzyılda yazılan *Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ*'nın kesin olmasa da 1660'lı yıllarda yazıldığı tahmin edilmektedir. Yazar, eserin mukaddime kısmında şair ve şiir hakkındaki düşüncelerini dile getirmiş ve bazı şikâyetlerde bulunmuştur. Sebeb-i te'lif bölümünde ise eserini yazma sebebini bir rüyayla açıklamaktadır. Buna göre yazar, rüyasında geçmiş şairlerin ruhlarını görür. Şairler ondan nazım mülkünün ahvalini, şiirin itibarda olup olmadığını sorup şairlerden bahsetmesini istemiş, o da böylece eserini yazmıştır.

XVIII. yüzyıl tarih ve tezkire yazarı Hasîb, Sultan Mahmûd Han'ın hükümdarlığı sırasında, onun ihsanlarından yararlanmak amacıyla ve şairlikteki kabiliyetini kullanarak böyle bir eser yazmak istediğini belirtmektedir:

Eğerçi niçe erbâb-ı suhan târîhler yazdı

Siyer nazm eyleyüp vasf itdiler şâhân-ı zî-şânı

Revâ mı öyle bir sâhib-kırân-ı dâd-fermânuñ

Olam 'ahd-i şerîfinde kalam mahrûm-ı ihsânı

(Coşkun, 2002: 11)

Güftî, *Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ*'nın *Ta'rif-i i'tibâr-ı Rûm* ve *Şikâyet-i evzâ-ı Rûm* başlıkları altında, Rûm ülkesinin şiire değer vermediğinden yakınarak iki yerde hikâye anlatmıştır. Sonra şairlerin anlatıldığı bölüme geçerek çağdaşı olan 106 şair hakkında bilgi vermiştir. Şairler arasında Güftî'nin kendisi de bulunmaktadır. Eserde, her şairin şiirlerinden örnekler de vardır ve başka tezkirelerde adı geçmeyen 25 şairin adı yer almaktadır. Bu sebeple tezkire, ayrı bir öneme sahiptir.

Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osmân'da her padişah dönemi ayrı ayrı ele alınmıştır. Sultan, devlet adamları, askerî-siyasî olaylar, âlimler ve din adamları anlatıldıktan sonra dönemin şairleri tanıtılmıştır. Fatih dönemine kadarki şairler ele alındığından eserdeki isimler Hasîb'in çağdaşlarından oluşmaz. Fatih dönemi, eserin genelindeki en uzun bölümünü meydana getirir.

Yıldırım Bâyezid'den önceki dönemlerde yaşayan şairler için ayrı bir başlık ayrılmamış; yalnız Sultan Orhan döneminde *erbâb-ı evzân* denilerek şairler kastedilmiştir.

Dil Özellikleri:

*Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ'*nın dili oldukça süslü ve ağırdır. Metinde, yabancı sözcükler ve uzun tamlamalar sıkça kullanılmıştır. Eser; aruzun *fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün* vezni ile yazılan bir mesnevidir. Hezl-âmîz bir tezkiredir, yer yer Güftî'nin üslûbunun hicvi de aştığı görülmektedir. Şair; mizah, hezl ve hicve ait pek çok niteliği şiirine yansıtmıştır. Çoğu kez şairleri değerlendirirken ağır ve çirkin isnatlarda bulunmuş; hatta bunu kendi şiirini ve şairliğini anlatırken de kullanmıştır. Yalnızca Şehrî, Bahâyî, Tarzî, Azîzî, Vecdî, Necâtî, Mezâkî… gibi çok az şair hakkında düzgün ifadelerden yararlanmıştır. Tabii bu onun o şairlere verdiği kıymetle de alakalı olmalıdır. Zira Güftî'ye göre şairler içerisinde önde gelen dört isim vardır: *Tarzî, Şehrî, Nâ'ilî, Nedîm*. Tüm bunlara rağmen Nâ'ilî'yi de anlatırken çirkin isnatlarda bulunmuştur.

Eserde şairlerin yalnızca şiirleri ve şairliklerine ait değerlendirmeler yer almaz; aynı zamanda kişisel, meslekî ve fiziksel birtakım nitelikler de ifade edilir: burnunun büyüklüğü, sesinin çirkinliği, mezhep, cömertlik, fazla yaşlılık, müneccim, kadı…

Güftî, beğendiği şairleri Urfî, Enverî, Câmî, Hâfız gibi büyük İran şairlerine benzeterek dile getirmiş; beğenmediklerini de Geyik-nâme, Kelile ile Dimne, Hamza-nâme, Timur-nâme ayarında eser yazan ve bunları şerh eden kişiler olarak göstermiştir. O, hiciv ve övgü noktasında Nef'i'ye benzemekte; övdüğünü göklere çıkarırken yerdiğini oldukça sert eleştirmektedir.

Güftî, şiirin güzelliği hakkında hüküm verirken eda, tarz, sadelik, mazmunun orijinal olup olmaması, tâze-gû… gibi hususlara dikkat çeker. (Yılmaz, 2001: 71) Eserinde aruz hatalarının oldukça az olduğu görülmektedir. Yapılan hatalar, aruz veznine uydurmak için bazı Türkçe kısa heceleri uzatmak ve bazen de Farsça izâfet kesresi (-ı) ile *ve* anlamındaki *vav*ların imâleli okunması gibi vezin hatalarıdır. Ayrıca Farsçayı iyi bilen Güftî'nin tüm eserlerinde bu dilin etkisi görülmekte ve dili, çağdaşlarına nazaran daha ağır kabul edilmektedir.

*Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osmân'*da Arapça, Farsça sözcükler yoğun olarak kullanılsa da dil, anlaşılır niteliktedir. Eser, aruzun *mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün* vezni ile yazılmıştır. Sayfa kenarındaki yazılar hariç eserin tamamı manzumdur. Kaside nazım şekli kullanılmıştır. Zaman zaman aruzun kullanımında zorlanmalar ve bazı kusurlar görülmektedir.

Hasîb'in Osmanlı tarihi; içerik ve içerikteki tasnif yöntemi bakımından Gelibolulu Âli'nin *Künhü'l-Ahbâr*'ı ile benzerlik göstermektedir.[2] Eserde kullanılan üslup Güftî'deki gibi aşırı bir şekilde hezle yönelik değildir. İfadeler daha düzgün ve saygılıdır; ancak o da Âli'nin yaptığı bazı olumsuz eleştirileri kimi zaman eserine abartarak almayı ihmal etmez.

Hasîb, eserinde ele aldığı şairlerin şiir örneklerini daha çok yaprak kenarlarına yazmıştır ve buradaki şiirlerin çoğu Gelibolulu Âli'nin tezkiresinden alınmıştır. Metnin içerisine alınan şiirler de eserin vezni ve kafiyesine uydurulmuştur.

Tezkirelerde Yer Alan Şairler:

Güftî'nin eserinde kendisi de dahil toplam 106 şair yer almaktadır. Bunlar:

Emînî, Ünsî, Arzî, Bahâyî, Bû-Sâid, Beyânî, Bedrî, Bezmî, Bihiştî, Tâib, Sânî, Cezmî,

Cezbî, Hüsâmî, Hilmî, Hamdî, Haylî, ,Hâfızî, Husûsî, Dâniş, Dürrî, Zihnî(Bursalı),Zihnî (İstanbullu), Zihnî (İstanbullu, Anadolu Kadısı), Zâkirî, Zekî, Rûhî, Rızâ, Remzî, Rıfkî, Resmî,

[2] Bu konu için bkz. Coşkun, Menderes (2002). *Manzum Bir Şairler Tezkiresi, Hasîb'in Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osmân'ındaki Şair Biyografileri*, Ankara.

Reşîd, Râcî, Râğıb, Remzî, Sebzî, Sezâyî, Selîm, Âlî, Sâmi'î, Şeyhî (Midillili), Şeyhî (İstanbullu), Şefi'î, Şehdî, Şehrî, Şekîbî, Şevkî, Şânî, Sıdkî, Sâbir, Safvetî, Sâdık, Subhî, Tarzî, Tıflî, Tâlib, Tâli'î, Zuhûrî, İsmetî, İzzetî, Ârif, Amrî, Avnî, Abdî, Ârif, Ahdî, Abdî, Ârifî, Azîzî, Gavsî, Gâzî, Feyzî (Ebû Sâid Efendi-zâde), Feyzî (Halvetî Şeyhî), Fethî (Sofyalı), Fâizî, Feyzî (Topkapılı), Fikrî, Kadrî, Güftî, Kelâmî, Kelîm, Kelîmî, Kâmî, Kemâlî, Lutfî, Lem'î, Mezâkî, Muhibbî, Meylî, Nâzukî, Neşâtî, Nâ'ilî, Necîb, Nazmî, Nedîm, Nisârî, Nazmî, Nazîrî, Nihâlî, Vecdî, Vâhid, Vecîhî, Vahdet, Vehbî.

Adı Başka Tezkirelerde Yer Almayanlar:

Bihiştî (İstanbullu), Cezbî, Hilmî, Husûsî, Zihnî(İstanbullu), Zekî, Rıfkî, Râğıb, Şeyhî (Midillili), Şeyhî (İstanbullu, Kadı), Sâdık, Abdî, Ahdî, Abdî (Muhteşem), Fethî, Kelîmî, Kemâlî, Lem'î, Muhibbî (Hattat), Nâzükî, Necîb, Nazmî, Nihâlî, Vahdet, Vehbî

Hasîb'in tezkiresinde müstakil bir başlık altında ele alınan şairler:

Yıldırım Bayezid Dönemi Şairleri (1389-1402): *Ahmedî-i Germiyânî, Süleyman Çelebi, Monlâ Niyâzî, Hamzavî, Ahmed-i Dâ'î.*

Çelebi Sultan I. Mehmed Dönemi Şairleri (1413-1421): *Ezherî, Monlâ Cemîlî, Monlâ Zihnî, Monlâ Şeyhî, Cemâlî, Kemâl-i Halvetî.*

Murâd Han Dönemi Şairleri (1421-1451): *Fahhârî, Monlâ Hâkî, Monlâ Atâyî, Seyyid Nesîmî, Şâh Handân, Kemâl Ümmî, Hümâmî, Şîrâzî, Mevlânâ Şemsî, Monlâ Hasan, Mevlânâ Sâfî/Sun'î, Monlâ Za'îfî, Monlâ Nedîmî, Monlâ Ârif.*

Fatih Dönemi Şairleri (1451-1481): *Ahmed Paşa, Mevlânâ Türâbî, Mevlânâ Senâyî, Mevlânâ Câmî-i Rûmî, Mevlânâ Cemâlî (Karâmânî), Monlâ Hamdî, Monlâ Haydar, Mevlânâ Harîrî, Haffî, Halîlî, Dâ'î-i Kastamonî, Dâ'î-i Bursevî, Resmî-i Bursevî, Zeynep Hâtûn, Mevlânâ Sa'dî-i Cem, Şehrî Çelebi, Mevlânâ Şehdî, Sâfî, Sun'î, 'Adnî Paşa, 'Aşkî, 'Ulvî-i Bursevî, Mevlânâ Kâtibî, Gülşenî-i Saruhanî, Kemâl-i Zerd, Le'âlî, Melîhî-i Tokâtî, Mehdî, Nişânî, Mevlânâ Nizâmî-i Konevî, Nûrî.*

Tezkirenin Adı	**Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ**	**Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osmân'nın Tezkire Kısmı**
Nazım Şekli	Mesnevi	Kaside
Yazıldığı Tarih	17.yy	18.yy
Beyit Sayısı	2.264 beyit	18.000 beyit
Vezin	*fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*	*mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*
Eserin Bölümleri	-Mukaddime -Sebeb-i Te'lif -Târif-i İtibâr-ı Rûm -Şikâyet-i Evzâ-ı Rûm -Şairlerin tanıtıldığı bölüm.	-Mukaddime -Sebeb-i te'lif -Metin bölümü: Süleyman Şah'tan Fatih'e kadarki dönemin anlatıldığı bölüm(1-189'a kadar) Süleyman Şah'tan Fatih'e kadarki dönem (189b'den 466'ya kadar) Her padişah döneminde: -Zamanın sultanının ölümü, doğumu, kişiliği, -Çocukları, -Savaşları, nasihat ve mektupları, -Devlet adamları, -Askerî ve siyasî olayları, -Âlimler ve din adamları, -Şairlerin tanıtıldığı bölüm yer alır.
Şair Sayısı	106	56

Sebeb-i Telif	Güftî, rüyasında geçmiş şairlerin ruhlarını görmüş ve onların isteği üzerine eserini yazmıştır.	Hasîb, Sultan Mahmûd Han'ın ihsanlarından yararlanmak ve şairlikteki kabiliyetini kullanmak amacıyla eserini yazmıştır.
Dil	Eserin dili oldukça süslü ve ağırdır. Metinde, yabancı sözcükler ve uzun tamlamalar çokça yer almaktadır. Genel anlamda hezl-âmîz bir tezkiredir, yer yer şairin üslûbunun hicvi de aştığı görülmektedir. Öyle ki Güftî, çoğu kez şairleri değerlendirirken ağır ve çirkin isnatlarda bulunmuş; hatta bunu kendi şiirini ve şairliğini anlatırken de kullanmıştır. Eserde, aruz hatalarının oldukça az olduğu görülmektedir.	Didaktik bir gayeyle yazılan eserde Farsça ve Arapça ifadeler yoğunluktadır. Anlatımda açık olduğu kadar sanatkarane bir üslup da tercih edilmiştir. Ele alınan şairler genellikle saygılı ve düzgün bir ifade ile anlatılmış; ancak yer yer bazı abartılı ve olumsuz eleştiriler dikkati çekmektedir. Kimi beyitlerde anlam bütünlüğü yoktur. Aruzun kullanımında zaman zaman zorlanmalar ve bazı kusurlar görülmektedir.
Şairlerin Niteliği	Metindeki şairlerden 25 tanesinin başka tezkirelerde bulunmaması onun özgün yönünü göstermektedir. Şairler, Güftî'nin çağdaşı olan isimlerden seçilmiştir. Bunlar arasında Güftî'nin kendisi de bulunmaktadır.	Eser, Gelibolulu Mustafa Âli'nin *Künhü'l-Ahbâr*'ına benzetilmektedir. Hasîb'in kullandığı kaynaklar arasında bu eseri de anması onu gördüğünü, ondan yararlandığını kanıtlar niteliktedir. Ancak eserin ondan en önemli farkı, manzum tarzda yazılmış olmasıdır. Hasîb; daha çok Mevlevi şairleri eserinde bir araya getirmiştir. Dolayısıyla metin, daha çok belli bir sınıfa özgü bir tezkire niteliğindedir. Ele aldığı şairlerin Fatih dönemine kadar olması (şairin iki cilt halinde düşündüğü kitabının ilk cildidir), Güftî'nin de yalnızca çağdaşı şairleri eserinde konu edinmesi ortak bir şairi ele almadıklarını göstermektedir.

Sonuç:

Ele alınan çalışmada, Güftî'nin *Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ*'sının ve Hasîb'in *Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osmân'*nın tezkire kısmı şekil ve içerik açısından mukayese edilmiştir. Buna göre her iki eserde şekilsel bir benzerliğin yanında, çok fazla bir ortaklık dikkati çekmez. Güftî, hem ele aldığı şairlerin farklılığı hem de daha önce manzum tarzda bir tezkirenin yazılmayışı sebebiyle oldukça özgün bir tavır sergilemiştir. Ayrıca ele alınan şairler onun çağdaşıdır ve bu mecliste kendisinden de bahsetmeyi ihmal etmez. Böylece onu kendi ifadeleriyle tanıma imkânına erişiriz. Hasîb'in çalışması; içerik ve plan açısından Gelibolulu Âli'nin *Künhü'l-Ahbâr*'ına benzetilmektedir. Ele alınan şairler farklılık arz etmez. Hasîb, farklılığını özellikle şekilsel açıdan sergilemiş ve eserini manzum olarak kaleme almıştır. Güftî'nin üslup açısından sergilediği hicv ve hezl tarzı da onu epey farklı kılmaktadır. Her iki tezkirede ortak şairler yer almaz. Metinlerin ele alınış planı da farklıdır. Üstelik Hasîb'in eseri yalnızca tezkire niteliğinde değildir; o, aynı zamanda kapsamlı bir Osmanlı tarihidir. Tüm bunlardan yola çıkılarak söz konusu eserlerin özgün ve önemli çalışmalar olduğu dikkati çekmektedir.

KAYNAKÇA

Âşık Çelebi (1994). *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ: İnceleme-Tenkitli Metin* (Haz. Filiz Kılıç), Gazi Üniversitesi Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.

Beyânî (1997). *Tezkîretü'ş-Şu'arâ* (Haz. İbrahim Kutluk), Ankara.

Coşkun, Menderes (2002). *Manzum Bir Şairler Tezkiresi: Hasîb'in Silkü'l-Le'âl-i Âl-i 'Osmân'ındaki Şair Biyografileri*, Bizim Büro Basımevi, Ankara.

Devellioğlu, Ferit (2002). *Osmanlıca-Türkçe: Ansiklopedik Lûgat,* Aydın Kitabevi, Ankara.

Gelibolulu 'Âlî (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı* (Haz. Mustafa İsen), TTK, Ankara.

Hasîb, Mü'minzâde, *Silkül'-Le'âl-i Âl-i 'Osmân,* Süleymaniye Kütüphanesi, Hâlet Efendi, No: 596.

Latîfî (1999). *Latîfî Tezkiresi* (Haz. Mustafa İsen), Akçağ Yayınları, Ankara.

Mehmed Süreyya (1996). *Sicill-i Osmanî* (Haz. N. Akbayar, S.A.Kahraman), C.4, Türk Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Müstakîmzâde Süleyman Saadettin (2000). *Mecelletü'n-Nisâb,* Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü, Ankara.

Râmiz (1994). *Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı: İnceleme-Tenkidli Metin, İndeks*, Sözlük (Haz. Sadık Erdem), AKM, Ankara.

Sâlim (1897). *Tezkire-i Sâlim*, İkdam Matbaası, İstanbul.

Timurtaş; Faruk Kadri, *XVII. Asır Şâirlerinden Edirneli Güftî ve Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ'sı,* İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mezuniyet Tezi İstanbul.

----------(1948). "XVII. Asır Şâirlerinden Edirneli Güftî ve Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ'sı" *TDED*, C:II, S.3-4, İstanbul.

Yılmaz, Kâşif (2001). *Güftî ve Teşrîfâtü'ş-Şu'arâ'sı*, AKM Yayınları, Ankara.